

ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΠΟΚΟΡΟΣ
Ὁ ψ ε ι ς ἀ δ ῆ λ ω ν

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΠΟΚΟΡΟΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΕΙΜΕΝΩΝ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ
ΣΟΦΙΑ ΜΠΟΥΜΠΟΥΡΑ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΣΗ
ΧΡΙΣΤΟΣ ΣΙΜΑΤΟΣ
ΛΑΖΙΣ ΗΑΜΑΝΙ
ΓΙΑΝΝΗΣ & ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΒΑΧΑΡΙΔΗΣ
ΜΑΝΟΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ
CLAUS WIDLER
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΝΤΟΣ

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ &
ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
ΜΑΡΙΑΝΝΑ ΠΟΓΚΑ
ΧΡΙΣΤΟΣ ΣΙΜΑΤΟΣ

ΕΚΤΥΠΩΣΗ
Γ. ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ
ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ

ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ
ΜΑΝΤΗΣ Ι. & ΥΙΟΙ Ε.Ε.

Ἡ ἔκδοση πραγματοποιήθηκε
μέ τὴν εὐκαιρία τῆς ἔκθεσης
τοῦ Χρήστου Μποκόρου *Ὅψεις ἀδήλων*
στὸ Μουσεῖο Μπενάκη (Κτίριο ὁδοῦ Πειραιῶς)
21 Δεκεμβρίου 2016 - 28 Φεβρουαρίου 2017

ISBN ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΜΠΕΝΑΚΗ: 978-960-476-207-1

ISBN ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΑΓΡΑ: 978-960-505-270-6

© Ἔκδοση 2016

Μουσεῖο Μπενάκη & Ἐκδόσεις Ἄγρα

© Ἔργα & κείμενα Χρήστος Μποκόρος

Ἀπαγορεύεται ἡ ὀλική ἢ μερική ἀνατύπωση,
ἀναδημοσίευση ἢ ἀναπαραγωγή τοῦ κειμένου
ἢ τῆς εἰκονογράφησης τοῦ βιβλίου
χωρὶς τὴν ἔγγραφη ἀδεια τῶν ἐκδοτῶν.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΠΟΚΟΡΟΣ

”Ο ψ ε ι ς ά δ ή λ ω ν

ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΠΕΝΑΚΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ

Ἴσως ἀρκεστοῦμε στὸ προφανές. Στὴν εἰκόνα τοῦ κόσμου ποὺ μᾶς συνέχει. Πέραν τῆς χρησιμότητος καὶ τῆς ἀντιμετώπισής του ὡς ἀποθέματος τεχνικῆς ἐκμετάλλευσης, αὐτὸς ὁ κόσμος ἀναδίδει μιὰ αὔρα ἀθανασίας. Αὐτὴν ἀνασαίνουμε. Πέραν τῆς ὀρθολογικῆς ἀποτίμησης τῶν καθημερινῶν βιοτικῶν ἀναγκῶν, ἐπιστρατεύουμε καὶ μιὰ παραμυθία γιὰ ν' ἀντιμετωπίσουμε ἀλλότροπα τοὺς καιροὺς ποὺ ἡρεμοῦν ἢ λυσομανοῦν τριγύρω. Εἶναι εὐτύχημα νὰ ἀναγνωρίζουμε τὴν ὁμορφιά. Τὸ εὖ τῆς μορφῆς, τὸ κάλλος, τὸ ἠθικὸ ὕψος. Ἀλλὰ τὸ προφανές δὲν εἶναι πάντα αὐτονόητο, οὔτε δεδομένο. Αὐτὸ ποὺ ἀποκαλοῦμε ἐποχὴ δὲν ἐκτιμᾷ τὸ κάλλος, θεωρεῖ γραφικότητα τὸ καλὸ *κάγαθόν*, ἀρκεῖται στὴν τυπικὴ νομιμότητα τῶν ἠθικῶν κρίσεων καὶ ἀδημονεῖ μόνο γιὰ τὸ νέο καὶ γιὰ τὸ μέλλον, παρότι πολλὰ καὶ ἰσχυρὰ ἐπιχειρήματα τὸ βεβαιώνουν δυσσιώνο. Πολιτισμὸς ὅμως εἶναι τὸ παρόν μας, ὄχι τὸ μέλλον μας. Εἶναι ἡ ζωὴ μας, οἱ πράξεις μας, τὰ ἔργα μας, τὰ ἐνσαρκωμένα ὄνειρά μας, τὰ ὅποια ἰδεώδη θὰ μπορούσε νὰ νοσταλήσει ἡ ψυχὴ μας ἀπαντώντας στὸ ἀρχαῖο ἐρώτημα *τὸ ἀεὶ ζητούμενο καὶ ἀεὶ ἀπορούμενο: τί τὸ ὄν;*

Ἴσως πάντως νιώθεις τὸ κάλλος ἐγκατεστημένο ὀριστικὰ καὶ ἀνεξίτηλα σὲ μορφές καὶ εἰκόνες, ἂν ἀφουγκράζεσαι τὸν ὑποβλητικὸ τοῦ ψίθυρο, δὲν ἀνησυχεῖς γιὰ τὸ νόημα τοῦ κόσμου. Σοῦ ἀποκαλύπτεται αὐτόματα. Ἡ ἀμηχανία ἐνώπιον αὐτῆς τῆς ἀποκάλυψης μᾶς σώζει ἀπὸ τὴν κοινοτοπία τῆς ταξινόμησης καὶ ἀνατρέπει σὰν θαῦμα τὴν ἐξουσία τῶν προσδιορισμῶν. Αὐτὸ τὸ ἀκαταχώρητο, ποὺ ὄλο καὶ μᾶς γοητεύει ἀλλὰ σὲ κανένα σχῆμα τοῦ μυαλοῦ μας δὲν βολεύεται, εἶναι πάντα φευγάτο ἀλλοῦ, σὲ χῶρο ἀχώρητο, ἐκεῖ ποὺ οἱ λέξεις δυσκολεύονται νὰ ποῦν τὰ πράγματα. Εἶναι ὅμως ἀναπόφευκτα παρόν καὶ μᾶς λαμπρύνει μὲ τὸ πολῦτιμο ἄγγιγμά του. Ἀναγαλλιάζει ἡ ψυχὴ μας. Εἶναι μοναδικὴ ἡ δυνατότητα τοῦ ἀνθρώπου νὰ ὄνειρεύεται

καὶ νὰ μεταπλάθει μὲ θαυματοτόκο τρόπο τὸν κόσμον γύρω μας; Τί ἄλλο χρειάζεται κανεὶς γιὰ νὰ ἀπολαύσει τὴν ὁμορφιά, ἀπ' τὸ νὰ ἀξιωθεῖ νὰ τὴν ἀναγνωρίσει ὡς τέτοια καὶ νὰ τὴν ὑπηρετήσῃ μεταλαβαίνοντάς τὴν εὐλαβικὰ ὅπως ἀρμόζει μπροστὰ σὲ ὅ,τι σπουδαῖο;

“Ὅσο ἀναγνωρίζεις τὴ σπουδαιότητα ἀδιαφορεῖς γιὰ τὸ γιατί. Οὔτε καὶ συζητᾶς γιὰ τίς αἰτίες τοῦ ωραίου, ὅσο μετέχεις. Ἀφήνεσαι. Ὅταν δὲν ὑπάρχει πιά ἢ πιά δὲν μᾶς ἀρκεῖ ὁ ἐνθουσιασμός καὶ ἡ συγκίνηση ποὺ μᾶς γεννᾷ ἢ ἀποκάλυψη τῆς ἀλήθειας, τὴν ξεπερνᾶμε ἀποθηκεύοντας ἐπιχειρήματα γιὰ νὰ κατανοήσουμε σὲ αἰτίες καὶ λόγους τὸ νόημά της, νὰ κρύψουμε τὸ φόβο τοῦ κενοῦ. Ὅταν παύει νὰ εἶναι αὐτονόητη ἡ μορφή, ψάχνουμε νόημα στὴν οὐσία της. Νομίζουμε πὼς εἶναι ἄλλοῦ τὸ κέντρο ποὺ ἐλαφραίνει τὸ βάρος μας, ὅτι εἶναι ἄλλοῦ ὁ τόπος ποὺ λαχταράει ἡ καρδιά μας. Ἀλλὰ ἡ οὐσία εἶναι ἐδῶ, πάντα μπροστὰ μας, ὀλάνοιχτη μέχρι δακρύων. Στὴν ἐπιφάνεια κρύβεται τὸ βάθος.

Ἐρμηνεύοντας τὴν ὁμορφιά ἢ τὸ ὕψος, ζητάει κανεὶς νὰ προχωρήσῃ πέρα ἀπὸ τὴν ἀνατριχίλα τοῦ ἔρωτα, πέρα ἀπὸ τὸ θαῦμα τοῦ θαυμασμοῦ. Ἄπληστοι γιὰ ἐξηγήσεις καὶ μέλλον, οἱ ἄνθρωποι προσπερνᾶμε τὸ θαυμασμό τῆς ἤδη συντελεσμένης ὁμορφιάς καὶ χανόμεστε σὲ ἄλλην ἀβυσσαλέα γοητεία, προσπαθοῦμε νὰ τὴ χειραγωγήσουμε, νὰ τὴν ἀλλάξουμε, νὰ τὴ βελτιώσουμε, νὰ τῆς ἐπιβληθοῦμε, νὰ τὴν κατακτήσουμε. *Σκολιαῖς ἀπάταις*, ποὺ ἐν τέλει πάλι στὸ ἴδιο σκοτάδι θὰ μᾶς ἀφήσουν νὰ ἀναζητᾶμε φῶς, νὰ ἐπιθυμοῦμε μιὰ αἴσθησι ἀθανασίας ἀπ' ὅπου ν' ἀναβλύζει ἡ χαρὰ *ὀρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων*. Τὸ ζωοποιὸ νόημα, τὸ πνεῦμα ποὺ κινεῖ τὸν κόσμον ὅλον.

Καὶ ἡ τέχνη μας εἶναι μορφή πνευματοφόρος. Τεκμήριο τῆς ἀγωνίας μας νὰ ἐγκαταστήσουμε σημάδια ἀπὸ τὸ πέρασμά μας ἐδῶ, ν' ἀφήσουμε τὰ ἴχνη μας, τὸ πρόσωπό μας. Αὐτὴ ἡ ἀπερίγραπτη ἀλλιῶς μορφή εἶναι καὶ ἡ οὐσία τῆς. Χάρη στὴ μορφή παρίσταται ὡς πνεῦμα ἢ ἀξίωση τοῦ κάλλους, τοῦ ὕψους ἢ τοῦ βάθους. Ἄν τώρα θὰ παρίσταται ἐν δόξει ἢ ἐν πτώσει, ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ ὄραμα τοῦ καθενός. Σὲ αὐτὴν πάντως τὴν ἐνσάρκωση ἀποβλέπει ὅλο τὸ βάσανο τῆς δημιουργίας, ἡ ἐπιμονή, ἡ πειθαρχία, τὸ μέτρο, ὁ νόμος καὶ ὁ κανόνας ποὺ μᾶς ἐλευθερώνει. Ἄλλο τὸ πότε, τὸ γιατί καὶ τὸ ἄν καὶ πῶς κανεὶς τὴν ἔχει ἀνάγκη πιά.

Τὸ σπουδαῖο ζητούμενο εἶναι νὰ ἀποδώσουμε τὸν καλύτερό μας ἑαυτὸ σὲ μιὰ ἄσκηση ἀνόρθωσης. Νὰ ἔχουμε τὴν καταδικὴ μας κρίση γιὰ τὸ καλὸ καὶ τὸ οὐσιῶδες ποὺ πάντα μᾶς ὑπερβαίνει. Νὰ σταθοῦμε καταμεσῆς τοῦ κόσμου καὶ ζητώντας πρόσωπο στὸ πλῆθος, νὰ διακρίνουμε τὸν ἑαυτὸ μας τὸν κοινό. Ὅσο πιὸ γυμνὸ καὶ προσωπικὸ καὶ ἐκδεδυμένο ἀπ' τὰ περιττὰ εἶναι τὸ βίωμα τοῦ καθενός τόσο πιὸ πολὺ ἀνήκει σὲ ὅλους μας. Εἴμαστε ἐδῶ, παλαιότεροι τῶν ἡμερῶν μας, μετέχουμε σὲ ὅλα ἀδιακρίτως· σὲ προγόνους, ἀπογόνους, ἄλλους, στὴν ἀρχαιότητα γύρω μας, στὶς τραγωδίες ποὺ κουβαλάμε, στὸ παρὸν ποὺ κατοικοῦμε, στὴ χαρὰ ποὺ ζοῦμε, στὸ μέλλον ποὺ ἐλπίζουμε. Ὅλα εἶναι ἐδῶ, φανερωμένα. Καὶ τὸ σκοτάδι καὶ τὸ φῶς.

ΠΑΡΑΛΕΙΠΟΝΤΑΙ ΕΝΔΙΑΜΕΣΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ
IN-BETWEEN PAGES ARE OMITTED

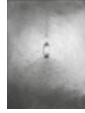

Στὸ Ἀγρίνιο ποὺ μεγάλωσα, τὴ Μεγάλῃ Παρασκευῇ ψιχάλιζε συνήθως. Χτυπούσανε ὅλη μέρα λυπητερὰ οἱ καμπάνες, ἦταν κι ἡ νηστεία, ἦτανε κι ἡ μέρα μνήμης τῶν τριῶν κρεμασμένων στοὺς φανοστάτες τῆς πλατείας καὶ τῶν 120 ἐκτελεσμένων πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τριάδα στὴν Κατοχή, ἦταν θλιμμένη ἀπὸ παντοῦ ἡ πόλη. Λαμπρύνονταν ἔτσι ἀκόμη πιὸ πολὺ ἡ ἀναστάσιμη καλοκαιρία τῆς Κυριακῆς, τὰ γιορτινὰ φορέματα, ἡ τσίκνα τῶν ψητῶν, οἱ ἀνοιχτὲς πόρτες καὶ τὰ φιλιὰ τῆς ἀγάπης. Σὰν νὰ ἔταν πάντα ἰδανικὴ αὐτὴ ἡ Κυριακὴ. Ἄνοιξη μὲ ἥλιο καὶ δροσερὸ ἀεράκι, ἔξω, μ' ὅλον τὸν τόπο ἀνθισμένο, μυρωδάτο κι ἀναστάσιμο καὶ κόσμος πολὺ νὰ τὸ νιώθει καὶ νὰ τὸ εὐγνωμονεῖ.

Ἡ ἀνάσταση, τὸ ἀνάστημα δηλαδὴ τοῦ ἀνθρώπου, δὲν εἶναι μεταφυσικὴ ἀγωνία, οὔτε προσδοκία μεταθανάτια. Εἶναι μέριμνα τοῦ κόσμου τούτου, εἶναι καθημερινή μας εὐθύνη, πίστη στὴ ζωὴ. Καὶ ἡ ζωὴ μας δὲν εἶναι οἰκονομία, εἶναι φύση. Καὶ ἡ φύση δὲν ἐκπίπτει, οὔτε χρεοκοπεῖ. Ἐκπίπτουν ἀξιώσεις καὶ προσδοκίες, χρεοκοποῦν σχεδιασμοὶ καὶ πεποιθήσεις ἀλλὰ ἡ ζωὴ εἶναι κάτι παραπάνω ἀπ' ὅλα αὐτά. Ἄν ἀπελευθερωθοῦμε ἀπὸ τὴν ἀγορασμένη ἄνεση τῆς ἀτομικῆς συνείδησης, θὰ ἀντιληφθοῦμε ὅτι συν-χωροῦμε σὲ ἄπειρο κόσμος, ὅτι συν-ἀνήκουμε σὲ βαθύτατο παρελθὸν καὶ σὲ ἐντελῶς ἀπροσδόκητο μέλλον. Θάρρος, λοιπόν. «*Θέλει ἀρετὴ καὶ τόλμην ἢ ἐλευθερία*».

ΠΑΡΑΛΕΙΘΟΝΤΑΙ ΕΝΔΙΑΜΕΣΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ
IN-BETWEEN PAGES ARE OMITTED

	<i>Λευκό κυπαρίσσι</i> μελάνη και λάδι σε λινό και ξύλο 130 x 59 εκ. 2008	163		<i>Έξοδος III</i> σκόνες και λάδι σε πανί και ξύλο 90 x 90 εκ. 2006	181
	<i>Κυπαρίσσι-δέντρο μνήμης</i> λάδι σε έπιχρυσωμένο ξύλο 120 x 120 εκ. 2011	164		<i>Έξοδος</i> λάδι σε πανί και ξύλο 90 x 90 εκ. 2006	183
	<i>Κυπαρίσσι τών πουλιών</i> λάδι σε χρυσοστιλβωμένο ξύλο 84 x 106 εκ. 2011	167		<i>Τò σòμα τοϋ αίματος</i> λάδι σε πανί και ξύλο 26 x 170 εκ. 2004	184-185
	<i>Κυπαρίσσι τών σταυρών</i> λάδι σε χρυσοστιλβωμένο ξύλο 47 x 105,5 εκ. 2012	168-169		<i>Λάμπα θυέλλης</i> μολύβι σε χαρτί 57 x 76,5 εκ. 2003	187
	<i>Φωτισμένες σχιές</i> μελάνη και λάδι σε λινό και ξύλο 65 x 350 εκ. 2008	170-171		<i>Η σκοτεινή σκιά τοϋ ανθρώπου φωτισμένη</i> λάδι σε παλιούς άνοιγμένους σάκουσ μεταφοράς καπνοϋ 3: 120 x 280 εκ. 2004	188-189
	<i>Κεριά</i> λάδι και πανιά σε ξύλο 103 x 190 εκ. 2011	172-173		<i>Άσώματος</i> λάδι σε ξύλο 22 x 122 εκ. 2004	195
	<i>Φωτεινή χαρακιά</i> λάδι σε λινό και ξύλο 44 x 149 εκ. 2005	174-175		<i>Αδιάβαστο δάσος</i> χρώματα λαδιού σε 43 ξύλα, τυλιγμένα με μαυρισμένο λινό, αίωρούμενα μπροστά από φώσ 9 x 3,5 εκ. 2004	196-197
	<i>Έξοδος I</i> σκόνες σε πανί και ξύλο 90 x 90 εκ. 2006	179		<i>Εμφύλιο αίμα</i> λάδι σε πανί και ξύλο 24 x 160 εκ. 2004	200-201
	<i>Έξοδος II</i> σκόνες και λάδι σε πανί και ξύλο 90 x 90 εκ. 2006	180		<i>Φωτισμένο σκοτάδι και αίμα</i> λάδι σε πανί και ξύλο 44 x 175 εκ. 2005	202-203